

Huszonnyolcadik díjátadás
2002. szeptember 21.
Eötvös Loránd Tudományegyetem, harmónia terem

Első díjazott

**AZ EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
BARTÓK BÉLA ÉNEKKARA ÉS EGYETEMI KONCERTZENEKARA
ÉS VEZETŐJE BAROSS GÁBOR**

több évtizedes, a magyar zenei közművelődés érdekében kifejtett széleskörű tevékenysége
MAGYAR ÖRÖKSÉG

Laudációmat Karl Jaspers, a XX. század első fele neves német filozófusának *Az egyetem eszméje* című írásából vett idézettel szeretném kezdeni: „Az egyetem lényege, miként a neve is mondja, universitas, azaz egyetemesség: eszerint a megismerés és a kutatás akkor valódi, ha szakterületenként gyarapszik, mégis egységes egészként lesz gazdagabb. Az egyetem megbukik, ha szakiskolák aggregátumává válik, melyek mellett üres kéménként szabadon virágozhat a műkedvelés, az úgynevezett általános műveltség...A tudományok mindegyike a voltaképpen tudományos megismerés egészéhez való vonatkozásában létezik.” Nem kevesebb ez, mint a Humboldt-i egyetemesszmény újrafogalmazása, melyhez ma, a XXI. század elején azt is hozzátehetjük, az egyetem eszméje akkor is megbukik, ha a tudomány művelői, elkülönülve az élet és a művészet világától, bezárkóznak a „tudomány falai” közé, hiszen a tudomány és a művészet az emberi kultúra történetében mindig kézen fogva jártak. Gondoljunk például a középkori katedrálisok tiszta formáira és a bennük megszólaló gregorián kórusok fenséges hangzásvilágára, melyek megtanították az embert látni és hallani, s ez a kifinomult látás és hallás teremtette meg később az újkori tudományok és művészetek korszerű fundamentumát. Hasonló jelenséggént említhetjük korunkban a számítógép és az elektronikus zene sajátos szimbiózisát.

Az egyetemeket a tudás, a tudomány, a kultúra mindenkori centrumának tekintvén, teljesen nyilvánvaló, hogy az Eötvös Loránd Tudományegyetem – miként jogelődje, a Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem – kezdettől fogva arra törekedett és törekszik ma is, hogy a campuson kívüli tevékenységével is hozzájáruljon az ország és a világ kultúrájának gyarapításához. Jól példázza ezt az ELTE Eötvös Művészegyüttesének immár több évtizedes missziója, csakúgy, mint a Pázmány Péter Tudományegyetem egyleteinek működése nyomán 1862-ben létrejött Egyetemi Dalárda, majd 1906-tól 1948-ig a Budapesti Egyetemi Énekkar, amelynek karnagyai között olyan jeles muzsikusokat találunk, mint Vaszy Viktor és Forrai Miklós.

Az ELTE Bartók Béla Énekkara 1948-ban, még a Pázmány Péter Tudományegyetem égisze alatt alakult meg, az Egyetemi Koncertzenekar pedig 1957-ben. Mindkét együttes alapító karnagya Baross Gábor volt, aki elsőéves joghallgatóként elhatározta, hogy kórust szervez. Tagságát a jogi kar hallgatóiból és a Veres Pálné Gimnázium hölgy tagjaiból toborozta. Bemutató hangversenyüket 1948. novemberében a Zeneakadémián tartották, ahol egyebek között Dunajevszkij *Szabad szél* című dalművének Szabadság-dalát és Händel egyik oratóriumából a Béke-dalt adták elő. 1954-től a kórus az egyetem központi együttesévé vált, és az 50-es évek második felétől egyre inkább emelkedő pályára lendült Ebben az időben kerültek először műsorukra Kodály Zoltán olyan monumentális kórusművei, mint a *Mátrai képek*, *Jézus és a kufárok*, az *Öregek*; vagy 1956 tavaszán Szervánszky Endre nagy visszhangot kiváltó *Három Petőfi-kórus* című műve, mely hangvételével gyökeresen eltért a

kor tömegdalos irányzataitól. A későbbiekben mind jobban gazdagodott, szélesedett az énekkar repertoárja, a vegyes kari és oratorikus irodalom szinte minden jelentős műfaja és alkotása megszólalt a kórus előadásában, korok és stílusok, a barokk zene remekeitől a kortárs irodalomig: J. S. Bach *János-passiója*, *Máté-passiója*, *h-moll miséje*, Mozart *Koronázási miséje*, Palestrina, Monteverdi, Schütz kórusművei. A XX. század kórusművészetéből a kórus anyanyelvi szinten énekli Kodály Zoltán, Bartók Béla, Bárdos Lajos műveit. Szokolay Sándor, Kocsár Miklós, Vajda János, Orbán György és mások műveinek bemutatásával jelentős szerepet vállal a kortárs zene új alkotásainak megismertetésében és népszerűsítésében.

Az egyetem belső életének szolgálatán túl aktívan részt vesznek az ország zenei közművelődésében. Különösen említésre méltó az úgynevezett Nógrád megyei akció, melynek keretében 1979 és 1982 között kétszáznyolcvanhárom alkalommal jelentek meg különféle programokkal, oratórium estekkel, a cappella koncertekkel, zenekari hangversenyekkel, rendhagyó ének- és irodalomórakkal. Napjainkban pedig Kunszentmártonban a Tiszazugi Zenei Fesztiválon történő rendszeres részvételüket említhetjük. A Bartók Béla Énekkar szívesen látott együttes külföldön is. Az elmúlt évtizedek során mintegy harminc vendégszereplésen vettek részt különböző országokban szerte Európában és a tengerentúlon is. Először 1964-ben léptek fel Ausztriában, Spittalban, ahol a nemzetközi kórusversenyen I. és II. díjat nyertek. Két alkalommal vettek részt az Egyetemi Kórusok Világfesztiválján: 1972-ben az Amerikai Egyesült Államokban, 1982-ben pedig Olaszországban, Rómában, amikor több más kórusral együtt Igor Sztravinszkij *Zsoltár-szimfóniáját* és Verdi *Requiemjét* adták elő Claudio Abbado vezényletével. Az említett siker nyomán 1997-ben ismét meghívták a kórust az USA-ba, ahol a Nem York-i ENSZ-székházban, Washingtonban a Kongresszus és a Világbank épületében adtak nagysikerű műsort. Számos nemzetközi versenyen nyertek díjakat, így Llangollen-ben (Nagy Britannia, Wales), Goriziában (Olaszország), Montreux-ben (Svájc) – hogy csak a legfontosabbakat említsük. Versenyeken összesen negyvenhárom díjat nyertek, I., II. és III. helyezésekkel, közöttük a BBC jelíges Nemzetközi Rádiós Kórusversenyén két ízben I. helyezést, egyszer pedig nagydíjat.

Az Egyetemi Koncertzenekar megalakulásától negyvenöt esztendő telt el. 1971-ig szimfonikus zenekarként működött, majd vonószzenekarrá alakult át, és az 1980-as évek elejére hazánk egyik legismertebb amatőr zenekarává fejlődött. Az együttes műsorában barokk, klasszikus (J. S. Bach, Vivaldi, Mozart és mások) és kortárs magyar zeneszerzők művei egyaránt szerepelnek. A hazai alkotók közül többen írtak és ajánlottak műveket a zenekarnak, így Lendvay Kamilló, Jenei Zoltán, Kocsár Miklós, Reményi Attila, Daróczy Bárdos Tamás, Dubrovay László, Vajda János és mások. A Bartók Béla Énekkarral közösen – általában karácsony táján – előadnak egy-egy oratóriumot. Számos kiváló hangszeres és énekes szólistával szerepeltek idehaza és külföldön, mint Szenthelyi Miklós, Falvay Attila, Bálint Mária (hegedű), Horváth Anikó (cseballó), Fábíán Márta, Szakály Ágnes (cimbalom), Pászthy Júlia, Fülöp Attila, Szüle Tamás, Xaver Rivadaneira (ének). Az elmúlt évtizedekben Európa szinte valamennyi országában sikerrel szerepelt a zenekar.

Az énekkar produkcióit három bakelit lemez és négy CD reprezentálja.

Az Eötvös Művészegyüttes ének- és zenekarának tagjai mindannyian amatőrök - a zenekar tagjai természetesen tanult zenészek -, akiket a közös muzsikálás öröme, az előadások sikerélménye, Baross Gábor áldozatos művészi munkája és ügyszeretete, kiváló pedagógiai és menedzseri képességei tartanak össze. Az együttes tagjai amatőrök ugyan, de produkciójuk

professzionális. Az elmúlt öt évtizedben az énekkarban több mint tízezer, a zenekarban mintegy ezer főiskolai és egyetemi hallgató fiatal dolgozott, énekelt saját örömeire és környezete szórakoztatására.

Baross Gábor zenei tanulmányait részben a budapesti konzervatóriumban, részben autodidakta módon, magánjelleggel végezte. Tanárai között találjuk Vásárhelyi Zoltánt, Gát Józsefet és másokat, zeneszerzést Sugár Rezsőnél és Geszler Györgynél tanult. Miközben az egyetemi énekkar vezetője, 1953 és 1964 között a Magyar Állami Népi Együttes korrepetitora, vezénylő karmestere, később művészeti vezetője. Zeneszerzőként 1969-ben a Magyar Televízió „Repülj páva” népdal vetélkedőjének egyik állandó hangszerelője volt. Mindemellett jelentős szerepet vállalt és vállal mind a hazai, mind a nemzetközi zenei közéletben: 1970-ben alapító tagja volt a Kórusok Országos Tanácsának (KÓTA). A rendszerváltást követően a KÓTA jogutódjaként 1990-ben létrejött a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége elnökévé választották, azóta többször újraválasztották. Alapító elnökségi tagja a Magyar Muzsikusz Fórumnak. 1991 óta tagja a harminckét országot magába foglaló European Federation of Young Choirs - Fiatal Kórusok Európai Szövetsége – (Europa Cantat) elnökségének, alelnöke egy másik jelentős európai amatőr kóruszövetségnek, az AGEK-nek (Federation of European Choral Associations-nek). Kezdeményezője és fő szervezője volt az I. és II. Európai Ifjúsági Zenei Parlamentnek (1995, 1997) és, egyebek mellett, az 1996-ban Kaposvárott megrendezett Europa Cantat Junior-nak. Művészi munkásságát 1971-ben Liszt Ferenc-díjjal, 1980-ban a Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze cím adományozásával ismerték el. 2002-ben Mádl Ferenc a Magyar Köztársasági Elnök Érdemérmével tüntette ki

Összegzésül megállapíthatjuk, hogy az ELTE Bartók Béla Énekkarát és Egyetemi Koncertzenekarát és Baross Gábor több évtizedes vezető karnagy, művészeti munkásságát méltán tekinthetjük a magyar örökség szerves részének.

Tóthpál József
tanár, művelődéskutató

Baross Gábor (*1930. július 2.) karnagy. :1948-1952: az Eötvös Tudományegyetem jogi karán tanul. A Bartók Béla Szövetségben Vásárhelyi Zoltán, Sugár Rezső, Geszler György tanítványa. 1953-1957: a Magyar Állami Népi Együttes korrepetitora, karmestere, 1957-től a zenekar művészeti vezetője. 1948-tól az ELTE Egyetemi Énekkarának vezetője, 1957-től az Egyetemi Koncertzenekar karnagya, 1994-től az ELTE Művészeti Együtteseinek igazgatója. 1990-2003: a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetségének elnöke, a Magyar Muzsikusz Fórum elnökségi tagja. 1991-től az Europa Cantat elnökségi tagja. 1996-tól az AGEK (Arbeitsgemeinschaft Europäischer Chorverbände) alelnöke.